

«...Yöne ýürekdağı yşkym dileme!»

Category: Edebi tankyt, Goşgular, Kitapcy, Oýlanmalar, Poemalar, Söhbetdeşlik, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

"...Yöne ýürekdağı yşkym dileme!" "...ÝÖNE YÜREKDÄKI YŞKYM DILEME!"

• *Şahyr Ogultäç Oraztaganowanyň döredijilik dünýäsine syýahat*

...Meniň elime galam alan badyma, kelläme şu pikir geldi. Dogrudanam, heniz ýüzbe-ýüz bolup görmedik kişim hakynda makala ýazmakçy bolýandygymy köpleriň geňräk görmegi hem mümkün. Önde bir dana kişi: "Siz döredijilik adamynyň kimdihini bilesiňiz gelýän bolsa, ol onuň ýazan eserlerinde bardyr" diýipdir. Men şol paýhasdan ugur alyp, elime galam aldym.

Edebiyatda örän gadymy döwürlerden bări ýörgünli bolan "gaýybana söhbetdeşlik" diýip bir düşünje bar. Bu adalga ýüzbe-ýüzlikde däl-de, haýsydyr bir eşidilen ýa-da okalan ýazgylara esaslanyp pikir ýöredilýän düşünje.

Bu şeýle bolupdy. Zehinli şahyr Ogultäç Oraztaganowanyň "Edebiyat we sungat" gazetinde (03.05.2015 ý) "Lebap täsirleri" ady bilen goşgular çemeni çap edilipdi. Goşgularyň hemmesi bir agyr ýitgä bagışlanyp döredilen goşgulardy.

...Men yşkdan ýanany bilmen gandyryp,
Yzymda bir bölek arman galdyryp.
Gursagymy duýgulardan dolduryp,
Ýöräp barýan seniň ýörän ýoluňdan...

Neýlediň yşk gidýär aýagyn taýyp,
Şonda-da özumi bagtyýar saýyp.
Gara saçlarymy howada ýaýyp,
Ýöräp barýan seniň ýörän ýoluňdan.

("Seniň ýörän ýoluňdan")

...Süpürip gözümiň çygyn,
Melhemläp ýüregmiň tygyn.
Parladyp ýşkymyň tugun,
Men bu ýerde saňa duşdum,
Men bu ýerde seni tapdym.

Adyň heýkel ~ goýdum asyp,
Bu syrymy bilmen bukup.
Ykbalymy bagra basup,
Men bu ýerde saňa duşdum,
Men bu ýerde seni tapdym.

("Men bu ýerde seni tapdym")

...Dünýämde gaý turdy ~ muny geñledim,
Uly ilden gözýaşy my gizledim.
Senk gök asmandan, ýerden gözledim,
Sen nämüçin meni idäp gelmediň?!

...Men indi dolanyp barýan yzyma,
Sen nämüçin meni idäp gelmediň?!

("Sen nämüçin gelmediň?!")

Goşgular toplumyny tutuşlygyna okap çykanymdan soň, goja göwnüm ejizläp, gözüm nemlendi. Men edebiýat nazaryýetinde hyýalbentlik hem-de umumylaşdyrmak diýen çeperçilik usullarynyň ulanylýandygyny bilyärdim. Herhal goşgularyň taglymy göwnüme durmuş hakykaty ýaly bolup, hiç ýadymdan çykmady. Şol pursat jaň edip soraýyn diýsem-de, şahyryň salgysyny bilemok. Ahyry bir gün nesibe çekip, Ogultäç Oraztaganowanyň "Galkynyş" gazetinde işleýändigini eşitdim. Zenan şahyra duýgudaşlyk häsiýetli hat ýazdym. Soň ol hatyma jaň üsti bilen jogap berdi. Ýakynlarynyň biriniň Lebap topragynda ýogalandygyny, agzalan goşgularyň bolsa Türkmenistanyň Medeniýet hepdeliginiň Lebap welaýatynda geçirilen günlerinde dörändigini aýtdy. Ine, Ogultäç bilen "Gaýybana söhbetdeşligimiz" şol günden soň

başlandy. Ogultäç teleýaýlymda goşgy okaýar diýseler, ileri-ileri süýşüp diñledim. Gazet-žurnallarda çap edilýän oýlanmalaryny, goşgulalaryny hiç kimi ýanyma getirmän okadym. Ol "Garagum" žurnalynyň 2014-nji ýylyň 10-njy sanynda şahyr Gurbandurdy Orazow bilen söhbetdeşliginde: "Goşgulraryny ýatdan bilýärin diýsem-ä ýalançy. Yöne "Hijran halkasy" atly kitabyňyz hemiše ýadymda. "Çykdyk ala gözli gyzlaň düýşünden" ýaly gowy gören setirlerime bellik hem edipdirin" diýýär. "Ony duýgular bilen ýazylan goşgulrary has hem halaýanlyggımdan görýärin" diýýär.

Ogultäjiň öz döredijiliginde-de iniň jümsüldedýän, ýüregiňi gorjaýan duýga ýugrulan şeýle setirler az däl. Asyl onuň sygyrlarynuň hemmesi duýguçyl.

Bir posa alardan ýa-da bererden,
Gudratlydyr ýşka düşmek ~ lowlamak.
Hiç hazyna çalyşmaryn ýskymy,
0ň öñünde gelişmeyär ownamak.

* * *

...Aýdylşyna görä has ozaldanam,
Aşykmyşyn bir-birine Asman, Ýer.
Şeýdip ýagýan ýagyşlara doneýin,
Gör-ä onuň gülleri-de mydam ter.

Gözüm gidýär söýgüsine Zeminiň,
Gözün gidýär ~ ýşka düşmüş gök asman.
Ýagyber sen ýagyş, düşündim saña,
Neneň bolar gitseň ýara sataşman?!
("Guý ýagyş")

Seniň söýgiň durşy bilen sowal ol,
Seniň söýgiň atylmadyk pal ýalam.
Eger-de ýalňyşýan bolsam bagışla ~
Meni tora saljak bolýn a:l ýalam.

Seniň söýgiň ýyldyrymyň uçguny,
Seniň söýgiň ~ bulut Gökden bölünen.

Men nädip özumi ikä böleýin,
Bolmaýar-a ol duýgyny bölübem.

("Seniň söýgiň")

Gürrüniň şygryň duýguçyllygyna ýazany üçin, irräk döwürde okan bir makalam ýadyma düşdi. Sözme-söz ýadymda däl. Edebiyatçı alym Durdymuhammet Nuralyýew bir syn-seljermesinde: "Duýguly goşgulary ýazanyňyzda okyjylary kösemäň. Goşgynyň taglymyna okyjy 2-3 gezek okap düşünmeli bolmasyn" diýen ýaly pikirleri aýdypdy. Ýok, Ogultäç şahyr beýle ýazmaýar. Onuň goşgulary duýguçyldyr. Ýöne hemme zat düşnükliidir.

Biziň şu logikamyz hakynda çyndan oýlanyp görseň poeziýanyň talaby şeýle. Owal-ahyr goşgy diýen närse JEMGYÝETIŇ BELLI BIR TOPARY ÜÇIN DÄL-DE, UMUMYADAMZAT AÑYYETI ÜÇIN ýazylýar ahyryn. Ogultäç Oraztaganova şygryýetde öz ornumy tapan şahyr. Birwagtarda Türkmenistanyň Gahrymany şahyr Gözel Şagulyýewa sorag beripdirler.

– Siziň ähli goşgularynyzyň ýekeje setirini eşitdigim tanaýaryn. Şahyr şeýle derejä nädip ýetmeli? – diýip.
Şonda Gözel şahyr:

– Meñzäsiň gelmegem, höwes etmegem bardyr. Ýöne ony ýol hasap edip bolmaz. Yaş şahyrda şu endik bar diýseň, beýlekilere-de degmän duranok şu ýagdaý. Äheňinden, söz ursundan, ulanyşyňdan özüňi mälim etmegin syryny gözlejek bolmaly – diýip, jogap beripdi. ("Ýürekden Watan diýyän", "Garagum" 05.2016 ý.)

Ogultäç Oraztaganowanyň döredijiliginde enä bagışlanan goşgular agdyklyk edýär. Elbetde, her kimem enesini gowy görýändir. Ýöne ony çeber beýan etmek islendik kişiä başardanok.

Muhabbetdir gujagynda duýdugym,
Pentden doly sözleridir uýdugym,
Höwes eýläp, dyzyna baş goýdugym,
Güllär gider bütin dünýäm, eje jan!

("Eje jan")

"Durmuş – görüş" diýen wagtyň çagakam,
Gülmekdenem gaýdamokdym, eje jan!

Sypalal ukladan gara gözleriň,
Ýaşa dolar öýdemokdym, eje jan!

...Bozup aradaky serhetleň baryn,
Gel, otur söhbet, geňeş edeli!
Käbäm indi-indi düşünjek bolýan,
Aýdyşyň deý durmuş göreş ekeni.

("Durmuş göreş ekeni")

Ukladarsyň meni "huwwa-huw" bilen,
Halas etjek boldum damja suw bilen,
Uka gidýän her gün çoh arzuw bilen,
Girmezmiň şu gün bir düýşüme, eje?!

Seni ýatlap, eýe bolýaryn güýje,
Diýrdiň: "Ejizleme, özüňi tije.
Höwes edip garaşsamam her gije,
Nämüçin düýşüme gireñok, eje?!"

Ýanymdalgyyny duýarym ýaly,
Şygyrdan köşk-eýwan gurarym ýaly,
...Ýerinden syçraplar turarym ýaly,
Girmezmiň şu gün bir düýşüme, eje?!

("Eje")

Umuman, gyz-gelinleriň iň ýakyn syrdaşy öz mähriban ejesi bolýar. Käbäň şu barlykda seniň bütin ömrüne durmuşy öwreden görevldr mekdebiň, iň ýakyn maslahatçyň. Onsoň ýokarda şahyrdan getiren, bir seretseň ünjüli, bir seretseňem, enesinden köprazy gzyzny ýürek sedasy öz okyjysyny bir pursat oýlandyrmazmy?! Muňa çeper edebiýatda liriki gahrymanyň şahsy ykbalynyň şöhlelenmesi diýip düşünsek-de, bu ~ şahyryň hususylygyň üsti bilen umumylygy berip bilmek ukybynyň hem güwänamasdyr.

Edebiýatyň üstünligini, ýetmezini çyndan saýgaryp bilen zehinli ýazyjy Osman Ödäýewiň (ýatan ýeri ýagty bolsun, ussadym) bir ýazgysyndan mysal getireýin.

"Bu gün bagtyýarlyk şygryýeti ýurdumyzda bolup geçýän beýik dabaralara, täzeliklere, toý, baýramlara günübirin seslenýär. Şahyr halka, Watana, mähriban Prezidentine bolan çäksiz söýgüsiji uly buýsanç bilen beýan edýär...

Gözel Şagulyýewanyň, Atamyrat Atabaýewiň, Orazguly Annaýewiň, Döwletgeldi Annamyradowyň, Hojaberdi Baýramowyň, Ogultäç Oraztaganowanyň... döredijiligininiň mysalynda aýtsak şygryyetimiziň dili baýlaşdy, mazmuny goýazylaşdy, manylaryň hem-de öwüşginleriň datlylygy artdy, netijede estetiki aň öñki, asylky edebi-taryhy watynna dolanýar"

("Döwür hem şygyr", "Edebiyat we sungat, 24.05.2013 ý).

Şu sanawda ady agzalmaga mynasyp bolan Ogultäç Oraztaganowanyň döredijiliginde hem hormatly Arkadagymyza, Garaşsyz Diýarymyza bagışlanan goşgularyň, poemalaryň birgiden kökeni bar: "Muňa Arkadagly Türkmenistan diýerler", "Döwlet guşy – göwünleriň hoşy", "Seni baky söýerin", "Eziz Watansyň", "Elwan gülleriň ülkesi", "Gujagyň ýaz görýän"...

Geliň, şu eserlerden käbir bentleri okap göreliň!

Bir ynamdan müñläp Ynam döresin,
Goý, olary Döwlet guşy gorasyn!

("Döwlet guşy" – göwünleriň hoşy")

Garaşsyzlyk!
Wysal bolan arzuwym,
Garaşsyzlyk!
Ak ýollaryň aýdymy.
Eziz Arkadagyň adyn alkyşlap,
Bu aýdymy joşup-joşup aýdaly!

Goraň ony, söýün ony apalap,
Ýyllardan ýyllara güllesin gitsin!
Watanyň buýsanjy Arkadagymyň
Ýörejek ýoluna ak güller bitsin!

("Garaşsyzlyk")

Sen diýip urýar meň ýüregim, Watan,

Sen diýip ýasaýan, şeýle bor mydam.
Seniň barlygyňda pes tutup päli,
Sähelçe zat bilen ederin mydar!

("Şeýle bor mydam")

Bu setirlerdäki hormatly Arkadagymyzyň taýsyz tagallasy bilen ýetilen belent sepgitlere, oñyn özgerişlere, Watana bolan söýginiň beýany liriki gahrymanyň kasama çalym edip duran ýürek kelamy bolup gursagyňa dolýar.

Ogultäç Oraztaganowanyň döredijiliginden aňlaýşyma görä, ol özüne ylahy berlen şygryýet diýen jadyly sungata ykbal diýip düşünýärn şol ykbal seni heniz barylmadık, ýetilmédik menzilleriň mährem gujagyna oklasyn, Ogultäç dogan!

Hangylyç TAGANGYLYJOW,
mirasgär, Türkmenistanyň ussat mugallymy.

garagum_2018 Edebi tankyt